

Kitab Daniel - Nomer Tiga

Loro Wahyu

Jeff Pippenger

2023-11-25

Saiki kita lagi nyinau bab “pitung mangsa” ing Imamat rong puluh nem ana ing kitab Daniel. Iki kasamaran tumrap wong-wong sing milih nutup mripate, nanging iku ana tumrap wong-wong sing kepéngin weruh. Kita bakal miwiti ing Daniel pasal wolu, lan ayat telulas.

Banjur aku krungu ana satunggaling suci ngandika, lan suci liyane ngandika marang suci tartamtu kang ngandika mau, “Nganti kapan wahyu bab kurban saban dina lan panerak kang ndadèkaké kasunyatan dadi sepi bakal lumaku, nganti papan suci lan balaning umaté padha katindhes ing sangisoring tlapak sikil?” Daniel 8:13.

Ayat punika dipunwiwiti kanthi tembung “banjur,” lan tembung punika ndadosaken pambédan antawisipun wahyu sajarah kenabian ingkang nembe dipuntingali déning Dhanièl ing sepuluh ayat sadèrèngipun. Ayat kapisan lan kaping kalih saking pasal punika nandhesaken taun nalika Dhanièl nampi wahyu punika lan ugi bilih piyambakipun nampi wahyu punika wonten ing pinggir kali Ulai. Wiwit ayat kaping tiga dumugi ayat kaping rolas, piyambakipun “ningali” wahyu sajarah kenabian punika. “Banjur” piyambakipun “mireng” sawijining pacelathon swarga ingkang kapérang saking pitakenan lan wangsulan. Ing ayat kaping gangsal welas, piyambakipun wiwit ngupadosi tegesipun wahyu sajarah kenabian ingkang nembe piyambakipun “tingali” punika. Prelu sanget ngaken pambédan antawisipun wahyu ingkang Dhanièl “tingali” wonten ing ayat kaping tiga dumugi kaping rolas, lan pacelathon swarga ingkang piyambakipun “mireng”—awit kalawau kalih wahyu ingkang béda.

Nanging rahayu mripatmu, amarga padha ndeleng; lan kupingmu, amarga padha krungu. Matius 13:16.

Pitakon ing ayat telulas iku mangkéné, “Suwéné pira bakal ana wahyu iku,” lan tembung sing kaalihaké dadi “wahyu” iku tembung Ibrani sing béda karo tembung sing uga kaalihaké dadi “wahyu” ing ayat nembelas.

Lan aku krungu swaraning manungsa ana ing antarané pinggir-pinggir Kali Ulai, kang sesambat lan ngandika, Gabriel, gawéa wong iki supaya mangertèni wahyu iku. Daniel 8:16.

Kanthi nerjemahaké rong tembung Ibrani sing béda dadi tembung Inggris “vision,” “pitu wektu” ing Leviticus rong puluh enem dadi “kasamun ing ngarepé mripat”. Para siswa Alkitab sing wareg mung nyawang ing lumahing waé nganggep rong tembung Ibrani sing béda iki minangka tembung sing padha, nanging tumindak mangkono iku ndadèkaké bebaya tumrap awake dhéwé.

“Mung nyawang sekilas lumahingé ora bakal nggawa paédah akèh. Panaliten kang kebak pamikiran lan sinau kang tenanan sarta abot dibutuhaké supaya bisa mangertèni iku. Ana kayektèn-kayektèn ing Sabda kang kaya urat-urat bijih mulya kang kasimpen ing sangisoré lumahing. Kanthi ngedhuki iku, kaya wong ngedhuki emas lan salaka, bandha-bandha kang kapendhem katemokaké. Mesthèkaké manawa bukti kayektèn iku ana ing Kitab Suci dhéwé. Sawijining ayat Kitab Suci iku dadi kunci kanggo mbukak ayat-ayat Kitab Suci liyané. Makna kang sugih lan kasimpen iku kababar déning Roh Suci Allah, kang njlentrehaké Sabda marang pangerten kita: ‘Pamedaré pangandika Paduka maringi pepadhang; iku maringi pangerten marang wong-wong prasaja.’”
Fundamentals of Christian Education, 390.

Kita dipunparingi pawartos bilih “saben kasunyatan gadhah gegayutanipun piyambak” wonten ing Sabdanipun Allah, lan menawi kita milih nglirwakaken kasunyatan bilih wonten kalih tembung Ibrani ingkang benten ingkang dipunterjemahaken dados “sesanti” wonten ing bab kaping wolu, kita piyambak ingkang tanggel jawab awit ndhatengaken wuta Laodikia dhateng dhiri kita piyambak. Wicanten lawas punika mekaten: “boten wonten ingkang langkung wuta tinimbang tiyang ingkang boten purun ningali.”

“Kitab Suci ngemot kabèh asas sing dibutuhaké manungsa supaya padha bisa dipasakaké kanggo urip iki utawa kanggo urip kang bakal teka. Lan asas-asas iki bisa dimangertèni déning kabèh wong. Ora ana wong sing nduwèni roh kanggo ngregani piwulangé sing bisa maca sawiji waé pethikan saka Kitab Suci tanpa olèh saka ing kono sawatara pikiran kang migunani. Nanging piwulang Kitab Suci kang paling aji ora bisa dipikoleh lumantar panaliten kang mung sok-sokan utawa ora sambung-rangkai. Sistem kayektèné kang agung ora katata mangkono rupa saéngga bisa katitèn déning wong maca kang kesusu utawa sembrana. Akeh bandhané kang kasimpen adoh ing sangisoré lumahing, lan mung bisa dipikoleh lumantar panalitèn kang sregep lan usaha kang terus-terusan. Kayektèn-kayektèn sing mbangun kabèh kang agung iku kudu digolèki lan diklumpukaké, ‘sathithik ana ing kéné, lan sathithik ana ing kana.’ Yesaya 28:10.”

“Nalika mangkono ditliti kanthi temen lan diklumpukaké dadi siji, kabèh iku bakal katon cocog sampurna siji lan sijiné. Saben Injil dadi pepalengkap tumrap Injil liyané, saben pamedhar wangsit dadi katerangan tumrap pamedhar wangsit liyané, saben kayektèn dadi pangrembakan saka kayektèn liyane. Lambang-lambang ing tata pranatan Yahudi dadi cetha lumantar Injil. Saben paugeran ing Sabdané Allah nduwèni papané dhéwé, saben kasunyatan nduwèni gegayutané. Lan susunan kang sampurna kuwi, ing rancangan lan palaknané, maringi paseksi bab Panulisé. Susunan kang kaya mangkono iku ora ana pikiran liya kajaba pikirané Sang Tanpa Wates sing bisa ngandharaké utawa mbentuk.” Education, 123.

Tembung “wahyu” kapacak ping sepuluh ing Daniel bab wolu, nanging kaping sepuluh mau dumadi saka rong tembung Ibrani kang béda, lan tegesing tembung-tembung mau ora padha. Saupama tegesé padha, Daniel mesthiné mung migunakaké salah siji saka tembung-tembung mau ing saben kaping saka sepuluh kapacak mau. Daniel nulis rong tembung, awit saben tembung loro mau nduwèni tegesé dhéwé-dhéwé, lan siji nggambaraké

sawijining wahyu kang Daniel “deleng”, dene sijiné manèh sawijining wahyu kang “dirungu” déning dhèwèké. Ing ayat telulas, tembung kang diterjemahaké dadi “wahyu” iku châzôn, lan tegesé “sawijining pandelengan”, utawa “sawijining wahyu”, “sawijining impèn” utawa “sawijining pralambang ilahi”. Aku nyebut iku “wahyu sajarah kenabian” adhedhasar tegesé lan adhedhasar cara Daniel migunakaké tembung iku.

Ing ayat kapisan, ing Daniel pasal wolu, Daniel ngandika, “ana sawijining wahyu kang kaparingaké marang aku,” lan ing ayat kapindho panjenengané kaping pindho nyatakaké yèn panjenengané “weruh ana ing sajroning wahyu.” Banjur ing ayat kaping telulas, pitakonan diajokaké, “nganti pira suwéné wahyu iku.” Kabèh panganggoné tembung mau asalé saka tembung Ibrani “châzôn.” Banjur ing ayat kaping limalasa, kita tekan marang wektu kang mbokmenawa paling wigati nalika Daniel migunakaké tembung sing padha iku, amarga panjenengané ngandika, “nalika aku” ... “wis weruh wahyu iku lan ngupaya tegesé.” Sawisé Daniel weruh wahyu châzôn iku, panjenengané kepéngin mangertèni apa tegesé. Iki sawijining kasunyatan kang nduwèni gegayutan sing gedhé banget karo kasamarané “pitung mangsa” ing Imamat likur enem ing pasal iku.

Dhèwèké uga migunakaké tembung châzôn ing ayat pitulas lan likur nem. Tembung “vision” katon sepuluh kaping ing Daniel pasal wolu, lan tembung châzôn makili pitu saka panemu kasebut. Daniel migunakaké tembung Ibrani liyané kang uga dijarwakaké dadi “vision” kaping papat. Tembung Ibrani liyané iku yaiku mar’eh, lan tegesé “appearance”.

Châzôn kapanggih kaping pitu ing Daniel pasal wolu, lan mar’eh kapanggih kaping papat, lan bebarengan iku makili kaping sepuluh tembung Inggris “vision” kang dumadi ing Daniel pasal wolu. Pitu ditambah papat dadi sewelas, amarga salah sawijining wektu Daniel migunakaké tembung mar’eh, tembung iku dipunjarwakaké pas kaya dene tegesé, awit ing ayat limalasa, nalika Daniel “ngupaya tegesé” saka wahyu châzôn bab sajarah kenabian, ana “ngadeg ana ing sangarepé” dhèwèké “kaya panampakaning manungsa.” Tembung “panampakan” iku mar’eh. Mulané, mar’eh dipigunakaké déning Daniel kaping papat ing Daniel wolu, lan dipunjarwakaké sapisan miturut teges utama minangka “panampakan,” lan telung wektu liyané dipunjarwakaké minangka “vision.”

Aku ora ngaturaké kritik apa waé marang para wong sing nerjemahaké Kitab Suci King James. Nanging perlu dicathet yèn, ing ayat kaping telulas, kapanggih tembung siji-sijiné sing ditambahaké ing Kitab Suci King James, yaiku “kurban”, sing miturut inspirasi kanthi temtu “ora kalebu ing teks.” Sabanjuré, inspirasi uga mratélakaké yèn tembung tambahan iku wis “ditambahaké déning kawicaksanan manungsa.” Ing pasal sing padha iku, ana rong tembung Ibrani sing béda, nanging loro-loroné diterjemahaké dadi tembung Inggris sing padha. Sebab apa wigatiné ngenali bédané rong tembung iki kuwi banget jeroné lan penting banget.

Lan kelakon nalika aku, yaiku aku Daniel, wus ndeleng wahyu iku lan ngupaya mangertèni tegesé, lah ana siji jumeneng ana ing ngarsaku kang katingalé kaya manungsa. Lan aku krungu swaraning manungsa ana ing antarané pinggir-pinggir kali

Ulai, kang nimbali lan ngandika: “Gabriel, terangna marang wong iki bab wahyu iku supaya dhèwèké mangertèni.” Daniel 8:15, 16.

Nalika Daniel “ngupaya pangertèn” tumrap “wahyu châzôn” kang lagi waé “didelengé,” Kristus maringi dhawuh marang Gabriel supaya “ndadèkaké” Daniel mangertèni “wahyu mar’eh” kang lagi waé “dirungokaké.” Daniel kepéngin mangertèni wahyu sajarah kenabian, nanging Kristus, kang ing ayat telulas wis diidentifikasi minangka Palmoni (sang suci tartamtu kang ngandika), dhawuh marang Gabriel supaya ndadèkaké Daniel mangertèni “wahyu mar’eh”, dudu “wahyu châzôn”. Ing ayat limalas lan nembelas, ancas kang kasebut tumrap Gabriel yaiku supaya dhèwèké ndadèkaké Daniel mangertèni “wahyu mar’eh”, yaiku tembung kang dijarwakaké dadi “wahyu” lan tegesé “penampakan,” dudu wahyu sajarah kenabian kang kepéngin dimangertèni déning Daniel. Tanpa ngakoni tugas kang dipasrahaké marang Gabriel, “pitu kaping” ing Imamat rong puluh enem katutupan cetha ana ing ngarepé mripat.

Ing ayat kaping rong puluh enem, loro tembung Ibrani kang diterjemahaké minangka “pandhengan” dumunung ana ing ayat sing padha, lan ayat iku dadi salah siji saka kunci utama kanggo mbukak kayektèn paseksèn Daniel bab “pitung mangsa.”

Lan wahyu bab wengi lan ésuk sing wus dicritakaké iku bener; mulané, segela wahyu iku, amarga iku bakal kelakon sawisé akèh dina. Daniel 8:26.

Ing ayat kaping selikur enem, “pandeleng bab sonten lan enjing” iku pandeleng mar’eh, tegesé “panampakan”, nanging pandeleng kang kudu “ditutup” iku pandeleng châzôn, yaiku sajarah kenabian. Tembung “sonten lan enjing” iku kang misahaké lan nandhani béda antarané pandeleng loro mau. Bab iku katindakaké lumantar ilustrasi liyané ngenani unsur manungsa ing ngasilaké Kitab Suci. Unsur manungsa iku kalebu para nabi kang nyathet tembung-tembung Kitab Suci, nanging uga wong-wong kang nerjemahaké Kitab Suci. Kitab Suci, kaya déné Kristus, mujudaké gabungan antarané kaallahan lan kamanungsan. Kamanungsan iku tumurun sajroning sajarah, wiwit saka Adam sawisé piyambakipun nandhang dosa nganti tekan wong-wong kang nyathet lan nerjemahaké Kitab Suci. Kristus lan Kitab Suci kalorone padha dadi Sabdaning Allah, lan Sabdaning Allah iku resik murni, amarga kaallahan ing sajroning gabungan mau tansah ngungkuli samubarang winates kang ana ing daging.

Paulus, abdinipun Gusti Yesus Kristus, ingkang kaseluk dados rasul, kapisahaken kagem Injilipun Allah, (ingkang sampun dipunprasetyakaken rumiyin lumantar para nabi-Nipun wonten ing Kitab Suci ingkang suci,) bab Sang Putra, Gusti kita Yesus Kristus, ingkang miturut daging asalipun saking turunipun Dawud. Rum 1:1–3.

Ungkapan “sonten lan ésuk” kapanggih bola-bali ing Sabdaning Allah, lan tansah dipunjarwakaken dados “sonten lan ésuk,” kados ing ayat kaping selikur enem, lan kados mekaten ugi asring sanget dipunjarwakaken ing cariyos tumitah ing Kitab Purwaning Dumadi ingkang bola-bali nyariyosaken, “lan sonten sarta ésuk dados....” Satemenipun, lan saben kasunyatan gadhah gegayutanipun piyambak (lan kasunyatan punika wigati sanget

supados saged dipunmangertosi), papan tunggal wonten ing Alkitab ingkang ungkapan “sonten lan ésuk” punika boten dipunjarwakaken dados “sonten lan ésuk” (kados ing ayat kaping selikur enem), inggih punika ing ayat kaping patbelas saking Daniel wolu. Ing ngriku, lan namung ing ngriku wonten ing Sabdaning Allah, tembung “sonten lan ésuk” punika dipunjarwakaken namung dados “dinten.”

Lan Panjenengané ngandika marang aku, Nganti rong ewu telung atus dina; sawisé iku pasucèn bakal disucekaké. Daniel 8:14.

Rolas ayat sawisé iku, ing pasal Daniel sing padha, ukara Ibrani “sore lan ésuk” dijarwakaké kaya biyasané tansah mangkono; nanging ing ayat sing dadi pilar tengah lan dhasar Adventisme, ukara mau mung dijarwakaké dadi “dina.” Pangaribawa apa sing ndadèkaké para juru jarwaké Kitab Suci King James nindakaké kontradiksi sing cetha banget kaya mangkono? Wong-wong mau wis njarwakaké ukara iku ing ayat kaping rolikur selaras karo saben kedadéan liyané saka ukara iku ing saindhenging Kitab Suci. Nanging rolas ayat sadurungé ayat kaping rolikur, yaiku ing ayat kaping patbelas, kamanungsané wong-wong mau maringi pambédan mirunggan marang wangsulana tumrap pitakonan ing ayat kaping telulas. Lan pitakonan ing ayat kaping telulas iku ngemot tembung siji, yaiku (kurban), sing ora kena ditambahaké marang Kitab Suci. Gusti Allah nersakaké supaya ayat kaping patbelas iku katon cetha kanthi cara kang jero banget lan mirunggan. Kanthi mengkono, Panjenengané uga nandhani apa sing didhawuhaké marang Gabriel supaya digawé dingertèni déning Daniel.

Ing ayat nembelas, Gusti Yesus maringi dhawuh marang Jibril supaya ndadosaké Dhaniel mangertos wahyu mar’eh, sanadyan nyatanipun Dhaniel saweg ngupadi mangertos wahyu châtôn bab sajarah kenabian. Ayat rolikur ngandika bilih “wahyu bab sonten lan esuk ingkang sampun dipun aturaken punika” punika “leres.” Wahyu châtôn punika sampun dados “paningal” kenabian, nanging wahyu mar’eh punika “dipun aturaken,” awit sampun dipun ucapaken. Punika sampun dipun ucapaken wonten ing ayat patbelas nalika Palmoni ngandika, “ngantos kalih ewu tigang atus sonten lan esuk; lajeng pasucèn punika badhé kasucekaken.” Ayat rolikur migunakaken ukara “sonten lan esuk,” nalika mratelakaken punika minangka wahyu ingkang sampun “dipun aturaken,” kanggé nandhesaken bédanipun kalih wahyu punika wonten ing Dhaniel pasal wolu. Wahyu sajarah kenabian ingkang sampun “dipun tingali” déning Dhaniel, lan ingkang dipun karepaké déning Dhaniel supados dipun mangertosi, punika béda kaliyan wahyu ingkang “dipun ucapaken” ingkang sampun “dipun runggu” déning Dhaniel. Inggih langkung wigati malih, wahyu ingkang “dipun runggu” déning Dhaniel punika wahyu ingkang kedah dipun paringi pangertosan dhateng Dhaniel déning Jibril.

Kamanungsan sing melu nyipta Alkitab Suci nyathet tembung “sesanti” ping sepuluh ing Daniel pasal wolu, lan kanthi mangkono ndhelikake pambédan antarané siji sesanti sing “katon” lan sesanti liyané sing “kawiyak”. Kanthi mangkono, iku nglimputi penekanan sing nandhani yèn kersané Kristus iku supaya Daniel mangertèni sesanti sing wis “kawiyak” déning dhèwèké, ngungkuli mangertèni sesanti sing wis “katon” déning dhèwèké. Saiki kita

bisa nimbang apa sing ditindakaké Gabriel supaya netepi tugas sing dipasrahaké marang dhèwèké.

Mulané piyambakipun banjur nyedhak ing panggonan aku ngadeg; lan nalika piyambakipun rawuh, aku katempuh wedi, lan ambruk sujud ngadhep ing lemah; nanging piyambakipun ngandika marang aku, Ngertia, hé anaking manungsa; awit wahyu punika kagungané tumrap wekdaling pungkasan. Bareng piyambakipun ngandika karo aku, aku kaya wong turu jero kanthi rai ngadhep ing lemah; nanging piyambakipun ndemek aku, lan ngadhekaké aku jejeg. Lan piyambakipun ngandika, Lah, Aku bakal ndadèkaké kowé mangerti apa kang bakal kalakon ing pungkasaning bebendu; awit ing wekdal kang wus katetepaké pungkasan iku bakal dumadi. Daniel 8:17–19.

Saiki Gabriel miwiti pakaryané kanggo ndadèkaké Danièl mangertèni wahyu bab rong èwu telung atus sonten lan ésuk, kang iku bener. Dhèwèké dhisik mratélakaké marang Danièl yèn wahyu sajarah kenabian, yaiku wahyu châzôn, bakal dumadi ing “wektu wekasan.” Banjur, nalika Danièl ana ing sajroning sare kenabian, Gabriel ndemèk Danièl lan ngadhegaké dhèwèké jejeg. Dhèwèké mratélakaké marang dhèwèké, “Aku bakal ndadèkaké kowé ngerti.”

Iku kang wis diprentahaké déning Palmoni (Kristus) marang Gabriel, nalika Panjenengané ngandika, “Gabriel, gawénen wong iki mangertos wahyu mar’eh” bab soré lan ésuk. Gabriel ngandika bilih piyambakipun badhé ndadosaken Dhaniel “mangertos apa kang bakal kelakon ing wekasaning bebendu.” Ana ing kono! Ana ing kono “pitung kaping” saka Imamat selikur-enem! Iku kasingit déning tèknik kenabian iku piyambak kang wis dituntun déning Gabriel marang para nabi bola-bali supaya padha nyeksèni lan nggunakaké ana ing tulisan-tulisané! Tèknik iku yaiku “baris demi baris, ing kéné sethithik lan ing kana sethithik”.

Ing buku “Thoughts on Daniel and the Revelation”, déning Uriah Smith (kang kuduné dipunmangertosi déning sedaya umat Advent, malah déning para tangganipun ugi), Smith maringi katrangan bab ayat pitulas dumugi sangalasan saking Daniel pasal wolu:

“Kanthi sawijining pratélan umum yèn ing wektu kang wus katetepaké bakal tekan pungkasané, lan yèn Panjenengané bakal ndadèkaké dhèwèké mangertèni apa kang bakal kelakon ing pungkasan pungkasaning bebendu iku, panjenengané banjur mlebu ing panerangane wahyu mau. Bebendu iku kudu dipahami nyakup sawatara mangsa wektu. Wektu apa? Allah wis ngandika marang umat-Né, Israèl, yèn Panjenengané bakal ngesokaké bebendu-Né marang wong-wong mau marga saka pialané; lan mangkono Panjenengané maringi dhawuh bab ‘pangeran Israèl kang ala lan najis:’ ‘Copota makuthané imam, lan ilangen makutha kratoné.... Ingsun bakal mbalèkaké, mbalèkaké, mbalèkaké iku: lan iku ora bakal ana manèh, nganti rawuhe Panjenengané kang dadi kagungan haké; lan Ingsun bakal maringaké iku marang Panjenengané.’ Yehezkiel 21:25–27, 31.

“Ing kéné ana mangsa bebenduning Allah marang umat prejanjiané; mangsa nalika papan suci lan balané bakal diinjak-injak ing sangisoring sikil. Makutha karajan wis

dicopot, lan mahkota dijupuk, nalika Israèl kasoraké marang karajan Babil. Karajan iku dibalikké manèh déning wong Média lan Pèrsia, manèh déning wong Yunani, manèh déning wong Rum, cocog karo ping teluné tembung iku diambali déning nabi. Sawisé iku wong Yahudi, awit wis nampik Kristus, ora suwé banjur kasebar ing saindenging lumahing bumi; lan Israèl kasukman wis njupuk papaning turun literal; nanging padha isih ana ing sangisoring panguwasaning kakuwasan kadonyan, lan bakal mangkono nganti dhamparé Dawud ditegakké manèh,—nganti Panjenengané kang dadi ahli waris sahé, yaiku Sang Mèsias, Sang Pangéran Katentreman, rawuh, lan nalika iku dhampar mau bakal dipasrahaké marang Panjenengané. Nalika iku bebendu mau bakal wus mandheg. Apa kang bakal kalakon ing pungkasan wekasaning mangsa iki, saiki malaékat bakal ndadèkaké iku kawruhan marang Dhanièl.” Uriah Smith, *Daniel and the Revelation*, 201, 202.

“Pangamuk” kang dipunmangertosi déning Smith punika kawiwitan nalika Manasye kabekta menyang Babul déning bangsa Asyur ing taun 677 SM. Ananging, Smith njupuk panggulingané Zedekia ing taun 586 SM lan netepaké punika minangka titik wiwitaning mangsa “pangamuk” ing ayat sangalas. Smith kadospundi kemawon boten ngrembag tegesipun nalika ayat punika nyariosaken “pungkasan wekasaning pangamuk.” Panjenenganipun nganggep punika namung minangka “pangamuk,” sanadyan manawi wonten “pungkasan wekasan” saking pangamuk, tata basa lan nalar nuntut bilih paling boten ugi wonten “pungkasan wiwitan” saking pangamuk punika. Smith mangertos bilih pitung dasa taun panawanan punika kawiwitan saking serangan kapisan Nebukadnésar marang Yoyakim ing taun 606 SM, nanging panjenenganipun netepaké wiwitaning mangsa pangamuk punika saking serangan kaping tiga Nebukadnésar, ingkang katindakaken dhateng Zedekia, ratu Yéhuda ingkang pungkasan.

“Sanadyan kita nduwèni katrangan sing luwih rinci bab uripé ing mangsa wiwitan [Danièl] tinimbang kang kacathet ngenani nabi liyané endi waé, nanging lair lan silsilahé katinggal ing petenging samar kabèh, kajaba yèn dhèwèké asalé saka trah karajan, bisa uga saka kulawarga Dawud, kang ing wektu iku wus dadi akèh banget. Panjenengané sepisanan katon minangka salah siji saka para tawanan luhur saka Yehuda, ing taun kapisané Nebukadnezar, ratu Babil, ing wiwitaning pembuangan pitung puluh taun, 606 SM. Yérémia lan Habakuk isih ngucapaké wangsit-wangsité. Yézékiel miwiti sawatara wektu sawisé iku, lan rada mengko, Obaja; nanging kalorone iki ngrampungaké pagawéané pirang-pirang taun sadurungé pungkasaning karir Danièl kang dawa lan mulya. Mung ana telung nabi sing nyusul panjenengané, yaiku Hagai lan Zakharia, kang nindakaké kalungguhan kenabian sajroning wektu cekak kanthi bebarengan, 520–518 SM, lan Maleakhi, nabi pungkasan Prajanjian Lawas, kang ngrembaka sawatara mangsa cekak watara 397 SM.” Uriah Smith, *Daniel and the Revelation*, 19.

Smith kanthi trep nemtokaké bilih “bebendu” ing ayat sangalas punika minangka satunggaling mangsa wekdal. Panjenenganipun kanthi trep nemtokaké mangsa punika minangka pangesor-esoré pasucèn lan wadya, selaras kaliyan Daniel pasal wolu ayat tigalas,

lan panjenenganipun kanthi trep nemtokaké titik pungkasanipun minangka 22 Oktober 1844.

Smith punika sawatawis leres, nanging luput nyekel kayekten kanthi nindakaken punapa ingkang dados ciri khas saking panganggone tumrap ramalan-ramalanipun. Piyambakipun nglilani sejarah nuntun tafsiripun dhateng sabda kenabian, sanesipun nglilani sabda kenabian nuntun pangertosanipun bab sejarah. Menawi kita nglilani Kitab Suci netepaken sejarah kenabian, mila kita badhé gadhah informasi ingkang leres kanggé nyedhaki sejarah.

Alkitab mulang bilih sapa kang ngalahaké manungsa, manungsa iku dados kawulané wong mau.

Nalika padha njanjèkaké kamardikan marang wong-wong mau, déné dhèwèké dhéwé iku abdiné karusakan; awit sapa kang dikalahaké déning samubarang, déning samubarang iku uga dhèwèké kaiket ing pangawulan. 2 Petrus 2:19.

Manasye kaasta dadi tawanan menyang Babil ing taun 677 SM. Ana ing kono Yehuda kasirnakake lan kagawa menyang ing pambawahan. Iki minangka titik wiwitan kang dipratandhakaké ing grafik 1843 lan 1850, kang diparengake dening Sister White minangka bener. Smith miwiti pangidak-idakan ing Daniel pasal wolu, ayat telulas, saka Zedekia, ratu Yehuda kang pungkasan. Zedekia iku pungkasaning sawijining pangadilan kang lumampah kanthi bertahap, dudu wiwitané. Sister White nandhesake yèn panawanané Manasye ing Babil iku sawijining “earnest” tumrap apa kang bakal kelakon. “Earnest” iku sawijining pembayaran panjer, lan nandhani wiwitaning sawijining pameseran kang bakal diterusaké karo pembayaran-pembayaran liyané.

Kanthi setya para nabi nerusake pepeling-pepeling lan pitutur-pituturé; kanthi ora wedi-wedi padha ngandika marang Manasye lan marang bangsane; nanging pawarta-pawarta iku dipoyoki; Yéhuda kang murtad ora gelem ngrungokake. Minangka pratandha sing temenan bab apa kang bakal nekani bangsa iku manawa padha terus ora mratobat, Pangéran nglilani ratuné dicekel déning sakelompok prajurit Asyur, kang “mbelunggu dheweke nganggo ranté, lan nggawa dheweke menyang Babil,” ibukutha sawatara wektu kanggo wong-wong mau. Kasangsaran iki ndadèkaké ratu mau sadhar; “banjur nyuwun marang Pangéran Allahé, lan ngasoraké awaké banget ana ing ngarsané Allahé para leluhuré, sarta ndedonga marang Panjenengané: lan Panjenengané kersa kapangaribawani déning panyuwuné, lan miyarsakaké panyuwuné, sarta mbalèkaké dheweke maneh menyang Yérusalèm menyang kratoné. Banjur Manasye sumurup yèn Pangéran, Panjenengané iku Allah.” 2 Babad 33:11–13. Nanging pamratobat iki, sanajan nggumunaké, wis kasep banget kanggo nylametaké karajan iku saka pangaruh ngrusak saka pirang-pirang taun tumindak nyembah brahala. Akeh wong wis kesandhung lan tiba, lan ora bakal tangi maneh. Prophets and Kings, 382.

Manasye nandhani “dhuwit panjer” kang miwiti “ipat-ipat” saka “pitung wektu,” yaiku “nesu” kang pungkasan, awit “nesu” kang kapisan wus diwiwiti nalika karajan lor digawa menyang pambuwangan ing taun 723 SM. Banjur nalika Yoyakim katumpes, nalika Daniel

digawa menyang pambuwangan, pitung puluh taun pambuwangan kang didudut déning Yérémia wiwit ing taun 606 SM. Rong ratu sawisé Yoyakim, Yérusalèm dirusak lan raja Yéhuda kang pungkasan, Zedekia, nyumurupi anak-anaké dipatèni ana ing ngarsané, banjur mripaté dicongkel metu lan dhèwèké digawa minangka tawanan menyang Babil.

Smith maringaké kabèh paukuman progresif mau marang Zedekia lan nggunakaké paukumané Zedekia minangka teks bukti kanggo panemune. Paukumané Zedekia, kang dadi “pangéran kang ala lan najis,” pancen nandhani yèn makutha Yehuda kudu dicopot nganti Kristus rawuh kanggo ngedegaké sawijining karajan. Smith ngandika, “they are in subjection to earthly powers, and will be till the throne of David is again set up,—till He who is its rightful heir, the Messiah, the Prince of peace, shall come, and then it will be given him.” Ing tanggal 22 Oktober 1844, minangka panggeneping Daniel pasal pitu, ayat telulas lan patbelas, Kristus, kang dipratandhakaké minangka Putraning Manungsa, rawuh ana ing ngarsané Sang Rama kanggo nampi sawijining karajan.

Aku weruh ana ing wahyu bengi, lan lah, ana siji kaya Putraning Manungsa teka nunggang méga-méga swarga, lan sowan marang Kang Sepuhing Dina, lan Panjenengané diasta nyedhaki ngarsané. Lan marang Panjenengané diparingaké pangwasané, kamulyan, lan karajan, supaya sakèhé bangsa, para umat, lan basa ngawula marang Panjenengané: pangwasané iku pangwasa langgeng, kang ora bakal sirna, lan karajané iku karajan kang ora bakal katumpes. Daniel 7:13, 14.

Ibu White nandhesake bilih Daniel pasal pitu, lan ayat telulas lan patbelas, kasembadan ing tanggal 22 Oktober 1844.

“Rawhipun Kristus minangka Imam Agung kita dhateng papan ingkang Mahasuci, kanggé nyucekaken pasamuwan suci, kados kapandharaken wonten ing Daniel 8:14; rawhipun Putraning Manungsa dhateng Sang Sepuhing Jaman, kados kasajèkaken wonten ing Daniel 7:13; lan rawhipun Gusti dhateng padalemanipun, kados ingkang kapratelakaken déning Maleakhi, punika sadaya minangka katrangan bab prastawa ingkang sami; lan punika ugi kagambaraken déning rawhipun pangantèn kakung dhateng palakrama, kados kapratelakaken déning Kristus wonten ing pasemon bab sapuluh prawan, ing Matius 25.” *The Great Controversy*, 426.

Smith boten ngrembag unsur pokok saking “pungkasaning bebendu.” Panjenenganipun nyingkiri asas Kitab Suci ingkang nedahaken bilih Yehuda kasorakaken ing jaman Manasye, lan bilih panawanan ingkang kawiwitan kalih ratu sadèrèngipun Zedekia, ugi nglambangaken bilih Yehuda sampun wonten ing sangisoring panguwaosipun Babil sadèrèngipun Zedekia nemoni peparang nasibipun. Kanthi panyingkiran ingkang cetha menika, piyambakipun taksih ngandharaken, “ing ngriki wonten mangsaning bebenduning Allah dhumateng umat prajanjianipun; mangsa nalika pasucèn lan bala kapijak-pijak wonten ing sangisoré sikil.” Mila, kanthi langsung panjenenganipun nggandhèngaken “mangsaning bebenduning Allah” kaliyan Daniel bab wolu, lan pitakenan “ngantos pinten dangu” ing ayat tigang welas. Wangsulnipun ing ayat sekawan welas, inggih punika ngantos 22 Oktober 1844.

Panyebaran menyang pangawulan Babilonia iku sawijining sajarah kang lumaku kanthi progresif, diwiwiti ing taun 677 SM, lan lumaku terus nganti taun 1844. Periode iku padha karo rong ewu limang atus rong puluh taun, kang temtu waé iku “pitu mangsa” ing Imamat rong puluh enem. Pungkasaning periode wektu iku ing tanggal 22 Oktober 1844 maringi Daniel sawijining seksi kapindho tumrap “sesanti mar’eh” babagan rong ewu telung atus sore lan ésuks.

Gabriel diprentah supaya ndadèkaké Daniel mangertèni wahyu iku, lan apa kang ditindakaké Gabriel yaiku maringi paseksi kapindho tumrap tanggal pungkasan, yaiku 22 Oktober 1844. Panjenengané ora mung maringi paseksi kapindho kanggo netepaké tanggal kaleksanané loro-loroné wangsit wektu iku, nanging, kaya kang kanthi bener dituduhaké déning Smith, jangka wektu kang ana gandhèngané karo paseksi kapindho tumrap 1844 iku wis diidentifikasi ing ayat telulas minangka jangka wektu nalika pasucèn lan umat dipijak-pijak ing sangisoring sikil. Pitakon ing ayat telulas yaiku, “Nganti suwéné pira wahyu bab kurban saben dina, lan panerak kang njalari kasirnan, sing marakaké pasucèn lan umat padha dipijak-pijak ing sangisoring sikil?” Jangka wektu iku yaiku “pitung mangsa” ing Imamat rong puluh enem.

Inggih boten dipuntingali déning Smith, utawi sengaja boten dipunwastani kanthi cetha, inggih punika bilih “bebendu” wonten ing ayat sangalas punika, inggih punika “pungkasaning wekdal” saking bebendu punika. Manawi wonten “pungkasan”, mesthi ugi wonten “wiwitan”, lan Daniel nedahaken wekdal pundi “bebendu wiwitan” punika rampung, ing bab sewelas. Panjenenganipun nemtokaken kapausan ingkang mrentah nalika Jaman Peteng, lan piyambakipun nyariosaken bilih kapausan punika badhe makmur ngantos bebendu punika katindakaken kanthi sampurna, utawi dipunrampungaken.

Lan Sang Prabu bakal tumindak miturut kersané dhéwé; lan bakal ngluhuraké awaké dhéwé, lan ngagungaké awaké dhéwé ngungkuli saben allah, lan bakal ngucapaké prakara-prakara kang nggumunaké nglawan Allahé para allah, lan bakal kasil nganti bebendu iku katuntaské: awit apa kang wis katetepaké iku mesthi kalakon. Daniel 11:36.

Ayat kaping telung puluh enem dipunmangertosi kanthi wiyar minangka ayat ingkang dipunparafrese déning rasul Paulus ing serat kaping kalihipun dhateng tiyang-tiyang Tesalonika.

Aja nganti ana wong ngapusi kowe kanthi cara apa wae; awit dina iku ora bakal teka, kajaba manawa murtad dhisik wis kelakon, lan manungsa duraka iku kawedhar, yaiku putraning karusakan; kang nentang lan ngluhuraké awaké dhéwé ngungkuli samubarang kang sinebut Allah utawa kang disembah; saéngga dhèwèké lenggah ana ing Padalemané Allah kaya déné Allah, mratelakaké awaké dhéwé yèn dhèwèké iku Allah. 2 Tesalonika 2:3, 4.

“Wong dosa” miturut Paul, kang uga “anak karusakan,” kang “nalisir lan ngluhuraké awaké dhéwé ngungkuli samubarang kang sinebut Allah, utawa kang disembah,” iku uga “raja” kang “bakal tumindak manut karepé dhéwé; lan bakal ngluhuraké awaké dhéwé, lan

ngagungaké awaké dhéwé ngungkuli saben allah.” Kaloro pethikan mau padha ngrujuk marang paus ing Roma. Daniel nyerat yèn paus iku bakal makmur, tegesé maju terus, nganti “bebenduning Allah kelakon rampung.” Bebenduning Allah ing ayat telung puluh enem iku wis “katemtokaké.” Tembung “katemtokaké” tegesé “ngluka.”

Kapapaan nampa “tatuning pati” ing taun 1798, lan ing wektu iku “bebendu kapisan” wus kaleksanan utawa dipungkasi. Tembung “kaleksanan” ateges mungkasi utawa mandheg. Pungkasaning “bebendu” ing pasal wolu, ayat sangalasan, nandhani pungkasaning mangsa nalika pasucèn lan wadya iku bakal katindhes lan katelakake. Iku rampung ing taun 1844, nanging bebendu “kapisan” rampung ing taun 1798.

“bebendu kang pungkasan” rampung ing taun 1844, rong èwu limang atus rong puluh taun sawisé raja Manasye digawa menyang Babil dening bangsa Asyur ing taun 677 SM. “bebendu kang kapisan” rampung ing taun 1798, rong èwu limang atus rong puluh taun sawisé karajan Israèl sisih lor digawa menyang pangawulan déning bangsa Asyur ing taun 723 SM.

Isih ana manèh kang prelu diwedharaké bab “pitung mangsa” kang kapratelakaké kanthi sinamun ing kitab Daniel, lan prakara iku bakal kita rembug ing artikel kita sabanjuré.

“Lan marang malaékat pasamuwan ing Laodikia tulisen: Mangkéné pangandikané Panjenengané Sang Amin, Seksi kang setya lan sejati, wiwitaning titahé Allah; Ingsun pirsapa panggawému, yèn kowé ora adhem lan ora panas: Ingsun kepéngin supaya kowé adhem utawa panas. Mulané, awit kowé suam-suam kuku, lan ora adhem lan ora panas, kowé bakal Ingsun ludahaké metu saka cangkem-Ku. Awit kowé kandha, Aku sugih, lan saya akèh bandaku, lan ora butuh apa-apa; nanging kowé ora sumurup yèn kowé cilaka, sengsara, mlarat, wuta, lan wuda.”

“Ing kéné Pangéran nduduhaké marang kita yèn pawarta kang kudu digawa marang umaté déning para pandhita kang wus Panjenengané timbal kanggo ngélingaké umat iku dudu pawarta katentreman lan kaamanan. Pawarta iku ora mung sipaté téorititis, nanging praktis ing saben bab. Umaté Allah kagambaraké ana ing pawarta marang wong Laodikia minangka wong-wong kang mapan ing kaamanan kadagingan. Wong-wong mau urip tentrem lan lila, pracaya yèn dhèwèké ana ing kaanan kang luhur ing babagan kasampurnan rohani. ‘Awit kowé kandha, Aku sugih, lan saya akèh bandaku, sarta ora butuh apa-apa; nanging kowé ora sumurup yèn kowé cilaka, nandhang sengsara, mlarat, wuta, lan wuda.’”

“Apa panipon kang luwih gedhé sing bisa tumiba marang pikiran manungsa kejaba sawijining kapitadosan yèn wong-wong kuwi bener, nalika satemené padha klèru kabèh! Pesening Sang Seksi kang Satuhu nemokaké umaté Gusti Allah ana ing sajroning panipon kang ngenesaké, nanging tulus ing sajroning panipon iku. Wong-wong mau ora mangerti yèn kaanané banget ngenesaké ana ing ngarsané Gusti Allah. Nalika wong-wong kang dipangandikani iku padha nglulu awaké dhéwé yèn padha ana ing kaanan rohani kang luhur, pesening Sang Seksi kang Satuhu mecah rasa amané kanthi paukuman kang ngagetaké ngenani kaanané kang satemené, yaiku wuta rohani, mlarat,

lan sengsara. Paseksèn iku, kang banget landhep lan atos, ora bisa dadi kaluputan, awit Sang Seksi kang Satuhu iku kang ngandika, lan paseksèné mesthi bener.” Testimonies, jilid 3, 252.